

taget under kyndig behandling, Bisgaard formår at få den folkelige holdning frem, og ingen kan være uenig, når han fastslår, at gilderne i høj grad var medspillere i reformationen. Sagt uden forklejning antologiens vægtigste bidrag, som meget passende er placeret til sidst. Et omfattende videnskabeligt apparat og nyfundne skrår fra flere senmiddelalderlige håndværkerlav trykt som bilag fuldender billedet af et moderne standardværk.

Mikael Venge

CHRISTIAN LARSEN (udg.): Biskop Balles Visitatsindberetninger 1783-1793. Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, Kbh. 2002. 277 s.

I 1999 udgav stud.mag. Christian Larsen den gamle biskops visitatsbog 1799-1807 – anmeldt i HT bd. 100, s. 572-73. Nu foreligger den flittige kandidats udgave af Balles fyldige indberetninger til Danske Kancelli, idet hans »kladde«, visitatsbøgerne fra denne tid er gået tabt. Der er fortsat tale om centrale kilder til belysning af forhold i kirke og skole set med overbærende, men meget kyndige øjne. Balle er og bliver et særdeles positivt bekendtskab, og anmelderen skal ikke opholde sig videre ved dette, men blot skamløst tillade sig at citere følgende om sognepræsten i Refsnæs anno 1785: »... Hr. Monrad savner ikke Talenter, kiender Smagen, taler i et smukt og bevægeligt Sprog, er af en god Charakter.« På slægtens vegne en hjertelig tak til Nicolai Edinger Balle.

Anders Monrad Møller

INGER SØRENSEN: Niels W. Gade. Et dansk verdensnavn. Gyldendal 2002, 430 sider.

Der har længe manglet en tilfredsstillende biografi over Niels W. Gade, hvis ry som komponist og dirigent i samtiden tåler sammenligning med den anerkendelse, der på andre felter blev en Bertel Thorvalsen og en H.C. Andersen til del. Undertitlen er absolut berettiget, når det gælder en mand, hvis værker i hans levetid blev opført i Boston, Baltimore, Buenos Aires og Sydney samt naturligvis overalt i Europa. Dette er forlængst historie, men forfatteren kan dog afslutte sit værk med den trøsterige konstatering, at de fleste af Gades værker nu efterhånden foreligger indspillet på CD.

Det er ikke fordi der ikke tidligere er skrevet side op og side ned om Niels W. Gade. Men myterne har floreret, og denne gennemdokumenterede biografi har derfor karakter af rydningsarbejde. Opfattelsen af den unge Gade som Aladdin-figuren, der så at sige ud af ingenting med ét slag blev europæisk berømt, bliver nuanceret, når man læser den grundige redegørelse for de unge år inden gennembruddet. Det bliver endvidere afkræftet, at Musikforeningen i København skulle have smølet med opførelsen af den første symfoni. Tværtimod var det herfra, initiativet til at få den sendt til Leipzig udgik. Og da der skulle svares på Mendelssohns herostratisk berømte jubelbrev til Gade, ses skrivelserne at være affattet af J.P.E. Hartmann med egen hånd. Niels W. Gade kunne på dette tidspunkt ikke tysk, så kun underskriften er hans.

Endelig har man alle dage slået fast, at Gade nødvendigvis af nationale grunde *måtte* vende hjem fra Leipzig i 1848. Nu er det påvist, at det havde han hele tiden haft planer om. Og at han også efter treårskrigen opretholdt forbindel-